

Дитина, у якої спостерігається порушення мовлення, крім систематичних спеціальних занять з вчителем-логопедом, потребує постійних занять з розвитку органів артикуляційного апарату, мовлення, сприймання і розуміння мовлення оточуючих.

Змалку з дитиною слід постійно розмовляти, не спотворюючи вимову, оскільки діти схильні до наслідування.

До 2-х років дитина має вимовляти до 100 слів. У неї мають з'явитися перші короткі речення, втім можуть виникати і «власні» слова (які позначають ті чи інші предмети: няч – м'яч; бабака – собака тощо).

Батьки мають розширювати тематику спілкування, а не зводити його лише до побутових ситуацій. Слід говорити з дитиною про все, що ви бачите на прогулянці, описувати предмети і явища, які ви спостерігаєте, функції і якості окремих предметів, людей (їх вік, стать, у що одягнені), погоду, природу тощо. Якщо дитина не вимовляє правильно окремі звуки, в неї все одно формується уявлення про правильну вимову звуків, побудову речень, інтонацію тощо. Порушення звуковимови у 5-річних дітей має стурбувати батьків і спонукати їх звернутися до фахівців.

Вправи та ігри для малюків

Ігри та вправи для найменших малюків мають привертати їхню увагу, викликати позитивні емоції, містити слова, які дитина може запам'ятати.

Серед них добре відомі всім: «Ладусі», «Баран-буц», «Гулі-гулі», «Кую, кую чобіток», «Сорока-ворона», «Печу, печу хлібчик» та багато інших. Систематичні повторення цих ігор стимулюють дитину повторювати окремі слова, імітувати дії, запам'ятовувати їх порядок, розвиває дрібну та загальну моторику.

Гра «Один – багато»

Дитині демонструють один предмет і поряд – кілька таких самих предметів (на малюнках чи реальні об'єкти). На цій основі моделюють різні варіанти гри: батьки чітко називають один предмет і багато: квітка – квіти.

Пропонують показати один предмет, багато предметів; назвати їх.

Об'єкти можна міняти, згодом знову повертатися до попередніх.

Мета такої гри полягає в тому, щоб дитина навчилася називати однину і утворювати множину.

Гра «Все гарненьке і маленьке»

У процесі гри діти навчаються утворювати слова (в цьому випадку – зменшувально-пестливі слова).

Для цього потрібні пари предметів (великих і маленьких), реальні об'єкти або малюнки. Їх розкладають на підлозі.

Дорослий: я великий, і буду вибирати великі предмети, а ти маленький – і вибиратимеш маленькі. Грають по-черзі, вибираючи предмети і називаючи їх.

Батьки мають кілька разів показати, як це робити.

Яблуко – яблучко, квітка – квіточка, ложка – ложечка, шапка – шапочка...

Казки і вірші для читання та інсценізації

Батьки малюків мають зібрати бібліотеку казок і віршів з хорошими ілюстраціями, сюжет яких можна не лише слухати і повторювати, а й виконувати почергово (батько – дитина) або за ролями. Це можуть бути як народні казки, так і авторські твори (Н. Забіла, М. Підгірянка, П. Воронько та

інші). Серед них – «Курочка Ряба», «Два півники», «Колобок», «Рукавичка», «Котик» та ін.

В процесі періодичного повторення цих творів у дитини розвивається мовлення, пам'ять, вона навчається координувати рухи, зображуючи певних персонажів. Емоції пробуджують уяву і творче переосмислення художніх творів. А загалом, такі заняття зближують батьків і дітей.

Дихальні вправи

Для покращення дихання і вироблення цілеспрямованого повітряного струменя, необхідного для вимови певних звуків, варто систематично виконувати спеціальні вправи. Їх можна перетворити в цікаві ігри.

Кульки

Можна з дитиною насправді надувати повітряні кульки чи надувні іграшки. Або ж погратися в «дзеркало», сидячи один навпроти одного, надувати щічки і повільно випускати повітря.

Вода в роті

Навчіть дитину тримати воду за однією щокою, а потім переміщати її в другу щічку. Потім цю вправу можна робити без води, просто надуваючи по чергово щічки.

Шторм на морі

В мисочку чи склянку наливають воду. Дитині дають коктейльну трубочку. Трохи відкривши рота і витягнувши злегка плаский язичок, дитина має дмухати повітря в трубочку так, щоб створити «шторм».

Батьки мають стежити, щоб малюк не надував щічки, а видихав легенями.

Щоб дитині було цікаво, в «морі» можна випустити маленькі паперові кораблики, зроблені заздалегідь.

Тренування артикуляційного апарату

Вгадай, хто це?

Цю гру має створити ви самі. Придумайте разом з дитиною певні вирази обличчя, положення губ, відповідний звук, позу, які відповідатимуть образу якоїсь тваринки (або ж предмета). Наприклад: рот трохи відкритий, губи розтягнуті, вимовляється довгий звук і-і-і-і-і (комар).

Коли ви придумали певну кількість таких образів, пограйте з дитиною. Вона має зображати якогось персонажа, а ви відгадуєте. Кілька разів просіть дитину повторити і «намагайтесь» вгадати.

Бублик-акробат

Для гри-вправи знадобиться маленький бублик (баранка). Навчіть дитину виконувати різноманітні маніпуляції бубликом губами та язиком: тримайте бублик губами, просуньте в отвір язик, розслабте губи, утримуйте бублик лише язиком; візьміть бублик губами і спробуйте його обернути не допомагаючи собі язиком; спробуйте підняти бублик язиком з тарілки тощо.

Малювання язиком

Вправа спрямована на зміцнення м'язів язика, розвиток гнучкості.

На чистій пластиковій дощечці варенням, медом (іншим смаколикком) намалюйте просте зображення (коло, овал, хвилю, зубчасту хвилю тощо). Дитина має максимально витягти вперед язик і повільно злизати смаколик-зображення.

Другий варіант – виконання рухів язиком за командою. Батьки дають вказівку: вгору, вниз, праворуч, ліворуч, оберти тощо. Дитина виконує не поспішаючи. В перерві дитина може набрати в рот води і перекочувати її від однієї щічки до другої.

Графічні вправи

Малюнки за крапками

Вправи цієї групи тренують дрібну моторику кисті руки і сприяють підготовці до письма. Батьки можуть підготувати малюнки, які на пунктиром чи крапками окреслюють обриси знайомих дитині предметів (сонце, квітка, чайник, машина, пташка тощо). Дитина має з'єднувати крапки (пунктири) плавною лінією.

Робіть малюнки різноманітними, щоб дитина мала змогу тренуватися у накресленні різних варіантів ліній (прямих, похилих, ламаних, знизу-вгору, згори-вниз тощо). Доречно, якщо в малюнку будуть присутні окремі геометричні фігури невеликого розміру (кола, овали, трикутники, багатокутники), аби дитина обводила їх не відриваючи руки. Це цікаве заняття, якщо дитина ще й добиратиме відповідні кольори для малюнків, а ви розповідатимете, що це за предмет, його якості та властивості (де росте, як цвіте, чим корисне тощо).

Написання букв

Ці ігри-вправи можуть бути багатоваріантними. Букви можна писати пальцем на вологому піску, висипати їх піском (манкою) на картоні; ліпити з пластиліну (тіста); викладати з квасолин (гудзиків) тощо. Писати один одному на спині пальцем і відгадувати, яка це буква; обмальовувати шаблони або ж малювати в шаблонах. Ці вправи можна супроводжувати змаганням «Хто більше назве слів на літеру...», яку також можна варіювати (слова, в який ця літера на початку слова, в яких наприкінці слова; слова що позначають живих істот тощо).

Батьки можуть вирізати букви з різних матеріалів (наждачний папір, картон тощо). Із зав'язаними очима дитина може вгадувати літери, попередньо обстеживши її руками.